

Aktivity podnikového a finančného sektora v Banskej Bystrici počas druhej svetovej vojny¹

PETER MIČKO – KAROL FREMAL – ZUZANA MIČKOVÁ

*Katedra histórie, Filozofická fakulta, Univerzita Mateja Bela
v Banskej Bystrici*

*Katedra dejín štátu a práva, Právnická fakulta, Univerzita Mateja Bela
v Banskej Bystrici*

Activities of the corporate and financial sector in Banská Bystrica during the Second World War

Abstract: The economic activities of the town of Banská Bystrica during the existence of the Slovak state were diverse. They developed in the field of industry, trades and crafts, for which the activity of financial institutions was also important. An important industrial sector was the wood and paper industry. During the Second World War, several timber companies were active in the town, focusing on various areas of wood processing. The enterprises operated under both domestic and foreign ownership, with links persisting mainly with Czech capital, which had acquired its positions here during the existence of the Czechoslovak Republic. Plants of a larger or smaller production character played an important role and provided employment and social security for the inhabitants of the town during the period under review.

Keywords: wood and paper industry, textile factories, financial sector, Slovak republic (1939 – 1945).

DOI: <https://doi.org/10.24040/ahn.2023.26.01.58-73>

Obdobie rokov 1939 – 1945 bolo pre Banskú Bystricu veľmi dynamické v politickej, vojenskej, spoločenskej, ale aj hospodárskej oblasti. Mesto Banská Bystrica investovalo pomerne výrazne do výstavby bytov, či urbanistického rozvoja mesta. Viac ako 600 000 korún sa ročne investovalo na údržbu ulíc, kanalizácií, vodovodu, verejných parkov a pod. V roku 1938 sa skončila úprava hlavného námestia a viacerých ulíc (napr. Kuzmányho). Investície do výstavby infraštruktúry, verejných budov, či hospodárskej činnosti pokračovali aj v nasledujúcich rokoch

---

¹ Štúdia bola vypracovaná v rámci riešenia projektu VEGA č. 1/0184/20: Hospodárske vzťahy Slovenskej republiky 1939 – 1945 a Protektorátu Čechy a Morava na Katedre histórie Filozofickej fakulty UMB v Banskej Bystrici a Historickom ústave SAV v Bratislave. Vedúci projektu prof. PhDr. Peter Mičko, PhD.

Táto práca bola podporená Agentúrou na podporu výskumu a vývoja na základe Zmluvy č. APVV-19-0358.

a v roku 1944 bol schválený mestský regulačný a zastavovací plán, ktorý počítal, že v meste bude do roku 1990, 30 000 obyvateľov. V roku 1940 sa začala výstavba mestskej tržnice, v rokoch 1941 – 1943 bola postavená budova Stredoslovenských elektrární a v roku 1942 sa napr. začala výstavba veľkej budovy pre riaditeľstvo štátnych lesov v Národnej ulici.² Popri investičnej činnosti bolo v meste a blízkom okolí množstvo podnikov, či už továrenského typu s veľkým počtom zamestnancov, alebo menšie rodinné firmy. Boli to tradičné firmy na výrobu súkna, drevárske, papierenské, potravinárske, či iné špecifické závody. S činnosťou podnikov a menších firiem súviseli aj finančné aktivity, ktoré v meste realizovala Stredoslovenská banka.

Významné podniky a firmy v Banskej Bystrici v rokoch 1939 – 1945

V Banskej Bystrici a okolí sa vďaka bohatej lesnej surovine usídlili mnohé drevárske podniky ako píly, papierenň, továreň na zápalky, priemysel nábytkový a debnársky. Banská Bystrica sa stala sídlom lesného riaditeľstva, čo iniciovalo jej dôležité postavenie v drevárskom obchode. Dlhoročnú tradíciu mal v meste súkennícky priemysel so špecialitou pohronského kraja – výrobou halenového súkna. Originálnymi boli podniky modrotlačé. Vodná sila v okolí mesta predznamenala budovanie vodných elektrární a rozvoj elektrifikácie.

Medzi najznámejšie továrenské podniky, či menšie rodinné firmy v meste a blízkom okolí patrili napr. Harmanecké papierenie, Zjednotený hôrny priemysel, Sublima, Stredoslovenské elektrárne, zápalkáreň, továrne na súkno Furdík, Ruttkay, továreň na spracovanie ovocia Fatra, likérka, či drobné remeselné a živnostenské podniky.

Spoločnosť **Zjednotený hôrny priemysel** vznikla ako väčšina slovenských drevárskych podnikov na základe dostatku drevnej hmoty na území Slovenska. Po založení spoločnosti v roku 1918 dokumentovali schválené stanovy, že základný kapitál spoločnosti predstavuje 3 000 000 K. Bol rozdelený na 3000 kusov jednotlivo na 1000 K znejúcich účastín. Z týchto účastín boli 2 000 000 K vyplatené pri založení podniku v roku 1918 a 1 000 000 K malo byť vyplatených do konca decembra 1919.³ V zápisnici z 25. marca 1931 sa stretávame s cieľom a zameraním spoločnosti:

„Cieľom spoločnosti je nákup drevných porastov vhodných na rúbanie ako aj guľatiny a iného drevného materiálu, nadobudnutého do tohto odboru patriacich podnikov a zúčastnenie sa na nich, taktiež nákup a odpredaj

---

² DOBRÍKOVÁ, Mária – GAJDOŠ, Milan: *Banská Bystrica medená a povstalecká*. Banská Bystrica : M SNP, 1994, s. 62.

³ Štátny archív Banská Bystrica (ďalej ŠA BB), f. Zoznam firiem (ďalej Zf), č. j. 474/1940, šk. č. 67 – 68.

priemyselných produktov patriacich do rámca tohto obchodného odvetvia. Spoločnosť môže do svojho obchodného kruhu však aj také obchodné odvetvia pojať, ktoré nepatria do rámca drevárskeho odboru. Ona môže preto zakladať aj také podniky, ktoré do drevárskeho odboru nepatria, na takýchto sa zúčastniť a akcie takýchto podnikov si zadovážiť.“⁴

Možnosti pôsobenia Zjednoteného hôrneho priemyslu boli teda široké a okrem drevárskeho odboru sa firma mohla venovať aj iným podnikateľským aktivitám. Dobré hospodárske výsledky podniku sa však značne pribrdzili počas veľkej hospodárskej krízy začiatkom tridsiatych rokov.

Na Slovensku bol priebeh krízy špecifickejší ako v západných krajinách. Hospodárske problémy začali neskôr a zároveň trvali dlhšie. Veľmi nepriaznivo dopadla kríza na slovenský drevársky priemysel, keď mnohé závody skončili, alebo sčasti prerušili výrobu. Kulminačným bodom sa stal rok 1933. V tomto roku dosiahla najhoršie výsledky i spoločnosť Zjednotený hôrny priemysel. Obchodný rok pre podnik skončil veľmi nelichotivou stratou 731 203,56 Kč. Na zlých hospodárskych výsledkoch sa podieľal okrem iného slabý vývoz do Holandska, ktorý bol spôsobený silnou konkurenciou severských štátov. Zároveň prebiehala obchodná vojna s Maďarskom, ktorá tiež vplývala na slabý vývoz dreva. K miernemu zlepšeniu situácie dochádza v roku 1934, keď sa zvýšili dodávky do Nemecka a obchodný rok sa skončil so ziskom 23 780,16 Kč. Celý zisk sa mal presunúť na zmiernenie straty z minulého roka. K rapidnejšiemu rastu výroby však dochádza až v roku 1937, keď ročný zisk predstavoval 676 201,04 Kč. Peniaze boli opäť využité na umorenie straty z predchádzajúcich rokov a 30 000 Kč putovalo do fondu na obranu štátu.⁵ Dosiahnutý výraznejší zisk by sme mohli pripísať krátkodobej predvojnovnej konjunktúre a prípravám ČSR na vojnu, ktoré výraznou mierou vplývali na slovenské hospodárstvo.

Po hospodárskej stránke prežil podnik medzivojnové obdobie pomerne turbulentne. To sa už ale priblížil rok 1939 a s ním spojené politické a hospodárske zmeny. K zmenám dochádza takisto v slovenskom drevárskom priemysle, v ktorom sa začínajú presadzovať i nemeckí vlastníci. Nemeckí podnikatelia sa snažili o prienik do tejto oblasti hospodárstva viacerými spôsobmi. Keďže počas existencie ČSR vlastnili množstvo píl a drevárskych závodov Židia, najľahším spôsobom bola arizácia.⁶ Nastolenú politiku potvrdzuje prijímanie arizačných protižidovských zákonov a vládnych nariadení z roku 1939 a z prvej polovice roka

---

⁴ ŠA BB, f. Zf, č. j. 1676 – 46/ 1930, šk. č. 67 – 68.

⁵ ŠA BB, f. Zf, č. j. 2670/ 1938, šk. č. 67 – 68.

⁶ Podľa prameňov Sicherheitsdienstu bolo z 12 000 židovských podnikov z r. 1940 do marca 1942, keď začali deportácie židovského obyvateľstva, likvidovaných 9 935 podnikov, t. j. takmer 84% a 1 888 podnikov bolo arizovaných. Z arizovaných podnikov pripadlo

1940. Najskôr prvý arizačný zákon č. 113 z apríla 1940 a následne vyšiel v novembri 1940 tzv. druhý arizačný zákon č. 303, ktorý už v praxi nepočítal ani s „dobrovoľnou arizáciou“ na podklade spoluvlastníctva „árijcov“ a Židov.

K zmene vlastníka došlo v banskobystrickej drevárskej spoločnosti Zjednotený hôrny priemysel, keď pôvodne židovskú spoločnosť⁷ získal v roku 1939 nemecký podnikateľ z Hamburgu Wilhelm Ludwig.⁸ Slovenská národná banka povolila predaj 12. októbra 1939.⁹

V roku 1939 zamestnávala menovaná spoločnosť 11% zamestnancov židovských píl. Po prevode akcií sa majetkové pomery v závode zmenili v prospech nového vlastníka, ktorý získal 1425 akcií z celkového počtu 3000. Spolu so 445 akciami, ktoré takisto patrili Wilhelmovi Ludwigovi, dosiahol v podniku nadpolovičnú väčšinu účastní.

K ovládnutiu účastinného kapitálu židovskej firmy došlo ešte pred vydaním vyššie uvedených tzv. arizačných zákonov. Ovládnutie podniku tak nebolo súčasťou procesu arizácie na podklade legislatívy Slovenskej republiky (1939 – 1945), ale potvrdením skutočnosti, že nemecký kapitál vstúpil do podnikovej sféry Slovenska už pred spustením hlavného prúdu štátom usmerňovanej arizácie.

K oficiálnemu oznámeniu majetkových presunov došlo na riadnom valnom zhromaždení 5. decembra 1939. Nový majiteľ hneď po svojom nástupe do podniku inicioval zmenu stanov. Podľa nového nariadenia bolo valné zhromaždenie uznášaniaschopné ak sa na ňom zúčastnila aspoň jednoduchá väčšina akcionárov. Vzhľadom k tejto úprave stačili na prijatie závažného rozhodnutia hlasy jednoduchej väčšiny oprávnených hlasov.¹⁰ Zároveň sa posilnili kompetencie valného zhromaždenia. Svoju pozíciu si posilnila takisto správna rada. Podľa nových stanov viedla záležitosti účastinárskej spoločnosti, rozhodovala vo všetkých veciach, ktoré neboli vyhradené pôsobnosti valného zhromaždenia a zastupovala spoločnosť voči úradom a súkromníkom. S úmyslom

---

634 na obchody s potravinami, 448 na obchody s textilom, 197 na obchody so železným tovarom a 196 na obchody s drevom. Archív Múzea SNP Banská Bystrica, fond: XII – Ladislav Suško: Ochranný vzťah – satelitizmus, jeho kríza a bábkový štát (1940 – 1945).

⁷ LIPTÁK, Lubomír: *Ovládnutie slovenského priemyslu nemeckým kapitálom*. Bratislava : SAV, 1960, s. 85.

⁸ ŠA BB, f. Zf, č. j. 3662/1940, šk. č. 67 – 68.

⁹ Slovenský národný archív Bratislava (SNA BA), f. Ministerstvo hospodárstva 1938 – 1945, Inv. č. 31, šk. č. 224.

¹⁰ Staré stanovy hovorili, že valné zhromaždenie je uznášaniaschopné, keď bolo zložených aspoň 60% vydaných účastní a o rozhodnutiach súvisiacich s uzatváraním kartelových zmlúv smerujúcich k vedeniu všetkých obchodov na spoločný zisk, zrušenie spoločnosti, zvýšenie, alebo zníženie základnej istiny a o konečnom odvolaní člena správy, alebo dozorného výboru rozhodovalo 75% základnej istiny.

posilniť pozíciu Valného zhromaždenia a Správnej rady bol zrušený Výkonný výbor.¹¹

Vzhľadom k počtu svojich akcií mohol Wilhelm Ludwig po vykonaných zmenách bez ťažkostí rozhodovať o ďalšom fungovaní závodu. Aktuálnou sa stala otázka židovských členov správnej rady. Už 6. marca 1940 žiadal podnik Krajský súd v Banskej Bystrici o vymazanie členov správy: Juraja Kelemena, Arpáda Kálmana, Arnolda Reifera, Bartolomeja Schlesingera a Malviny Löwyovej.¹² Vzhľadom k odchodu kvalifikovaných židovských zamestnancov muselo v roku 1940 vedenie firmy riešiť situáciu s nedostatkom zapracovaných úradníkov. Táto skutočnosť mala za následok žiadosť firmy adresovanú Krajskému úradu v Banskej Bystrici, v ktorej požadovali predĺženie termínu predloženia účtov za rok 1940.¹³

Situácia sa postupne v samotnom Zjednotenom hôrnom priemysle menila. Vzhľadom k neprehľadnej politickej situácii nebolo od konca decembra 1943 zvolané valné zhromaždenie, a preto bola 26. apríla 1945 adresovaná Krajskému súdu v Banskej Bystrici žiadosť o zvolanie mimoriadneho valného zhromaždenia.¹⁴ Zhromaždenie sa malo realizovať hlavne z dôvodu majetkových zmien. Krajský súd vyhovel žiadosti a mimoriadne valné zhromaždenie sa uskutočnilo 20. júna 1945. Hlavnými bodmi programu bolo pozbavenie funkcií členov správnej rady i dozorného poverenictva a voľba nových členov. Na zasadaní sa zúčastnil už i staronový hlavný účastinár Armin Löwy. Z funkcií boli odvolaní Wilhelm Ludwig, Peter Bukový a Štefan Ondruška. Na ich miesta zvolili Armina Löwyho, Bela Simonidesa, Eugena Gindla, vedúceho sekretára Obchodnej a priemyselnej komory a Michala Fundárka, tajomníka Zväzu drevárskeho hospodárstva.¹⁵ Zároveň bolo spochybnené vlastnícke právo Wilhelma Ludwiga na Zjednotený hôrny priemysel:

„V roku 1939 síce previedol účastinár Herman (Armin) Löwy 1425 kusov účastín na Wiliama Ludwiga v Hamburgu, ale v skutočnosti tento prevod nebol realizovaný. Účastiny odovzdané vôbec neboli a zostali v držbe a úschove podniku v prospech akcionára Hermana Löwyho. Toho dôkazom je prípis komisie zriadenej pri SNB č. 113/1939 zo dňa 3. septembra 1942, ktorá výslovne prehlásila, že prevod týchto účastín nestal sa právne účinný nakoľko neboli splnené podmienky prevodu.“¹⁶

---

¹¹ ŠA BB, f. Zf, č. j. 3860/1939, šk. č. 67 – 68.

¹² ŠA BB, f. Zf, č. j. 791/1940, šk. č. 67 – 68.

¹³ ŠA BB, f. Zf, č. j. 1983/1941, šk. č. 331.

¹⁴ ŠA BB, f. Zf, č. j. 358/1945, šk. č. 331.

¹⁵ ŠA BB, f. Zf, č. j. 673/1945, šk. č. 331.

¹⁶ ŠA BB, f. Zf, č. j. 900/1946, šk. č. 331.

Na mimoriadnom valnom zhromaždení spoločnosti Zjednotený hôrny priemysel sa tak ukončilo pôsobenie nemeckého majiteľa v bankobystrickom drevárskom podniku.

V Banskej Bystrici a okolí pôsobili i ďalšie piliarske závody ako napr.: Pohronské drevárske družstvo, Tatranská drevopriemyselná spoločnosť, Drevoobchodná a drevopriemyselná spoločnosť, Kacina a spol., Alexander Wunsch, Bratia Strenitzer, Štefan Jakaba, Karaman a synovia, Vendelín Brtko z Banskej Bystrice, Industria (spoločnosť vlastnila viaceré píly v okolí BB, napr. Sv. Jakub, Ulmanka (Ul'anka), Poniky) a viaceré menšie firmy.¹⁷

Veľké množstvo zamestnancov z Banskej Bystrice pracovalo v neďalekom podniku **Harmaneckej továrni na papier úč. spol.** Vzhľadom ku skutočnosti, že išlo o jeden z najväčších papierenských závodov na Slovensku, o jeho ovládnutie mali takisto záujem nemecké hospodárske kruhy.

Silný vplyv Deutsche Bank sa tak prejavil v roku 1939 v Harmaneckej továrni na papier úč. spol. S novou situáciou v harmaneckých papierňach sa účastinári oboznámili už 28. júna 1939 na riadnom valnom zhromaždení.¹⁸ Majoritným akcionárom bola aj naďalej Moravská banka, ktorá vlastnila väčšinu účastín. Vzhľadom k skutočnosti, že patrila do záujmovej sféry Nemecka, dostala sa Harmanecká továreň na papier úč. spol. pod vplyv nemeckého kapitálu.

K bilancovaniu obchodných výsledkov za rok 1939 došlo 10. júla 1940. Osamostatnením Slovenska nastali pre závod nové pomery. Orientácia továrne sa zmenila zo zamerania na tuzemský trh na vývoz materiálov do zahraničia. K tejto situácii výrazne prispel nedostatok tovarov na európskom trhu, ktorý bol spôsobený druhou svetovou vojnou. Domáci obchod pokrýval 1/8 výroby a hlavná časť produkcie nachádzala odbyt prevažne v Protektoráte. Tento vývoz bol však viazaný povolovacím pokračovaním, ktoré bolo spojené s vysokými výdavkami. Určité komplikácie nastávali pri vystavovaní povolení za odvedené vývozy. S ich vystavovaním meškalo ministerstvo hospodárstva, čím vznikali problémy u zákazníkov, hlavne v Protektoráte.¹⁹

I napriek uvedeným problémom postupne závod pokračoval vo svojej obchodnej a výrobnjej politike. Zakúpil potrebný výrobný materiál a zároveň zrušil sklady v Prahe, Brne a Ostrave. Okrem nákladov na suroviny investoval podnik 1 000 000 Ks na rekonštrukciu závodu.²⁰ Pre

---

¹⁷ KVIETOK, Ladislav: *Zemepis Horehronia*. Kníhtlačiareň Andrej filiálka Zvolen, 1943, s. 112.

¹⁸ ŠA BB, f. Zf, č. j. 2507/1939, šk. č. 225 - 226.

¹⁹ SNA BA, f. Obchodná a priemyselná komora v Banskej Bystrici 1890-1949, Inv. č. 36, šk. č. 755.

²⁰ ŠA BB, f. Zf, č. j. 2425/1940, šk. č. 225 - 226.

zjednodušenie spojenia spoločnosti s novou železnicou a napojenie na stanicu Ul'anka, sa rozhodli vybudovať železničnú vlečku. Jej výstavba prebiehala v spolupráci so štátnou správou železníc a 5. septembra 1939 obidve strany podpísali vzájomnú dohodu.

Závod produkoval rôzne druhy papiera, zošity, zápisníky, dokumentačný papier, bezdrevné a drevité písacie a koncepcné papiere, tlačové papiere pre ilustračnú ofsetovú tlač a hĺbkotlač, papier na kreslenie, plagátový a obáľkový papier, kartóny, papiere na balenie, sulfitovú celulózu, špeciálne celulózy a výrobky na ďalšie spracovanie.²¹ Závod zamestnával približne 1500 robotníkov a 100 úradníkov. Podnik exportoval 1/3 svojich výrobkov do rôznych zahraničných odbytísk, najmä na Balkán do Švajčiarska, Talianska, ale i mimo Európy.

Činnosť závodu pokračovala bez výraznejších zmien až do roku 1943. Výroba a vývoz výrobkov prebiehali bez väčších problémov. Zmenila sa však cena produktov určených na export, ktorá od 16. marca 1943 stúpila o 15%. Nárast zaznamenali aj mzdy v papierenskom priemysle, ktoré od 1. marca 1943 vzrástli o 20%.²²

V roku 1944 sa predstavenstvo podniku zišlo 12. septembra 1944, teda už v čase Slovenského národného povstania. Keďže centrum povstania bolo v Banskej Bystrici, závodu sa dotklo výraznou mierou. Predseda správy Dr. Rudolf Pfeiffer otvoril valné zhromaždenie a privítal prítomných účastinárov. Menovite spomenul úradníkov a robotníkov podniku, ktorí boli v dôsledku nepokojov na strednom Slovensku nútení opustiť pracovisko. Zároveň vyslovil nádej, že sa im podarí v dohľadnom čase vrátiť sa do továrne a opäť zaujať ich pracovné miesta „*aby ďalej pracovali so svojimi vernými spolupracovníkmi, ktorí tam ostali pre blaho nášho podniku*“.²³ Z uvedeného postoja vyplýva, že vedenie podniku malo na zreteli predovšetkým ziskovosť podniku, ktorá sa počas SNP, samozrejme, nemohla vykázať.²⁴

Podľa neskôr spracovaného dotazníka, ktorý predložila Harmanecká továreň na papier Obchodnej a priemyselnej komore v Banskej Bystrici, neutrpel závod počas SNP vysoké straty a bol pripravený k obnoveniu výroby a exportu svojich výrobkov.

To sa však už veľmi rýchlo menila vojenská a hospodárska situácia na Slovensku. Nemecké miesta nariadili harmaneckým papierňam nútený

---

²¹ *Informátor Slovenskej republiky 1942/1943*, zväzok I, miestopis Slovenska, prehľad podnikov v peňažníctve, priemysle a obchode. Bratislava, 1942, s. 871.

²² ŠA BB – p. BB, f. ONV BB 1945 – 1949, č. j. 828/1945, šk. č. 891.

²³ ŠA BB, f. Zf, č. j. 677/1944, šk. č. 225 – 226.

²⁴ Treba však poznamenať, že v priestoroch harmaneckej továrne boli v druhej polovici septembra 1944 prechodne umiestnené zbrojárske dielne evakuované zo Zemianskych Kostolian. Na potreby povstaleckej armády vyrábali následne míny a trhavinu.

odsun zásob, strojných zariadení a obchodnej korešpondencie. Veci, ktoré sa nestihli odviezť a zostali v Harmanci, boli v prevažnej miere zničené.²⁵

Dlhoročnú tradíciu v meste mala výroba zápaliiek, ktorej začiatky siahali ešte do 19. storočia. Postupne došlo k vybudovaniu podniku **Továreň na zápalky so sídlom v Banskej Bystrici**. Hlavným cieľom spoločnosti bola výroba zápaliiek a iných chemicko-technických priemyselných článkov a obchodovanie s vyrobenými produktmi.

K majetkovým zmenám došlo v podniku v roku 1928. Firma Továrneň na zápalky úč. spol. v Banskej Bystrici zvolala na 1. decembra 1928 mimoriadne valné zhromaždenie do budovy Obchodnej banky v Banskej Bystrici. Na valnom zhromaždení bolo prítomných 7 účastinárov, ktorí zastupovali 49 305 účastín so 49 305 hlasmi. Valné zhromaždenie tak bolo uznášaniaschopné. Zhromaždenie akcionárov spoločnosti malo dva hlavné body. Tým prvým bolo uznesenie o zrušení spoločnosti prevedením celého majetku ako celku vrátane dlhov k 1. januáru 1928 na akciovú spoločnosť SOLO spojené akciové československé sirkárny a lučební továrny v Prahe za vlastné akcie tejto spoločnosti. Za uskutočnenú fúziu dostali akcionári banskobystrickej zápalkárne za každých šesť účastín jednu účastinu spoločnosti SOLO po 200 Kč. Súhrnne išlo o 8334 akcií SOLO v celkovej nominálnej hodnote 1 666 800 Kč. Návrh o zrušení spoločnosti a návrh zmluvy o fúzii bol valným zhromaždením schválený. Druhým schvaľovaným bodom bolo poverenie riaditeľa Jana Dvořáčka a centrálného riaditeľa Roberta Hellera na uskutočnenie likvidácie a následnej fúzie Továrneň na zápalky úč. spol. so spoločnosťou SOLO. Aj druhý návrh bol jednohlasne prijatý a mohlo dôjsť k zmene majetkovej podstaty banskobystrického závodu.²⁶

Banskobystrická zápalkáreň sa tak stala súčasťou veľkého priemyselného koncernu. Spolu s ostatnými zápalkárňami na Slovensku bola už od roku 1919 viazaná jej výroba spoločným kartelom. Výrobné kvóty v karteli boli pre rok 1937 rozdelené nasledovne: SOLO – 52,2%, Ružomberok – 13,6%, Reiter, Veľká Bytča – 11,3%, Žilina – 11,4%, VDP Veľká Bytča – 11,3%. S rozdelením kvót najviac nesúhlasila ružomerská zápalkáreň, ktorá sa už v roku 1927 pokúsila o vystúpenie z kartelu. V uvedenom kroku jej ale nepomohli ani úzke kontakty s HSLŠ. Ďalšie aktivity o úpravu kontingentov nastali v roku 1939 po vzniku Slovenského štátu. S podporou vláducej strany HSLŠ podali žiadosť na ministerstvo hospodárstva, aby bol kontingent zmenený v ich prospech a chceli rovnaký podiel ako banskobystrický podnik vo výške 27% a okrem toho aj právo

²⁵ ŠA BB, f. Zf, č. j. 2626/1946, šk. č. 225 – 226.

²⁶ ŠA BB, f. Zf, č. j. 3023-59/1928, šk. č. 146.

exportu, keďže vývoz mohol zabezpečovať len ich stredoslovenský konkurent. Argumentovali hlavne snahou o posilnenie postavenia slovenského kapitálu po zmene politických pomerov. Do uvedených aktivít ale zasiahol Spolok ako majiteľ banskobystrickej zápalkárne. Hlavným argumentom bola technologická vyspelosť ich podniku a konkurencieschopnosť na medzinárodných trhoch. Druhým argumentom chemického koncernu bolo konštatovanie, aby export neprevýšil kontingent pridelený medzinárodným kartelom. Aj napriek blízkosti exponentov Ľudovej banky (vlastníka ružomerskej zápalkárne) k slovenským vládnym kruhom neboli ich aktivity úspešné a Spolok pre chemickú a hutnú výrobu dosiahol zamietnutie žiadosti o revíziu kartelovej dohody zápalkární.²⁷

Počas druhej svetovej vojny bol priemerný počet robotníkov v banskobystrickej zápalkárni pri výrobe zápaliiek – 104 osôb, dreveného drôtu – 42 osôb. Pri výrobe zápaliiek sa pracovalo plných 48 hodín týždenne a 15 týždňov po 40 hodín; pri výrobe dreveného drôtu sa pracovalo 19 týždňov po 48 hodín a 7 týždňov po 40 hodín. Výroba sa však musela obmedziť pre nedostatok odbytových možností. Celý odbyt zápaliiek bol na domácom trhu, kompletný odbyt dreveného drôtu smeroval do Švajčiarska. Ceny surovín sa zvýšili v niektorých prípadoch o 100 až 200%. Ceny zápaliiek boli určené zákonom. Mzdové sadzby sa nezmenili, zvýšila sa len mimoriadna výpomoc: ženatým mužom a živiteľom rodín o 600 Ks na rok, slobodným mužom a ženám o 470 Ks na rok. Od 1. septembra 1940 sa vyplácali rodinné prídavky mesačne 30 Ks na každé nezaopatrené dieťa do 18 rokov.

Výrobná náplň závodu bola zameraná na švédske zápalky a ich polotovary, dýhy pre stolárov, špajdle, buková blana pre bryndziarne a obuvníkov, triesky pre vypaľovanie sklárskych foriem, vložky do akumulátorov, vložky do fliaš na konzervovanie zeleniny.²⁸ V apríli 1941 podnik zastavil výrobu, pretože mal na sklade zásoby na 10 – 11 mesiacov.

Vo vedení banskobystrického podniku mali počas Slovenského štátu pomerne silné zastúpenie občania Protektorátu, čo logicky vyplývalo z histórie podniku a takisto zo skutočnosti, že majiteľom závodu bol Spolok pre chemickú a hutnú výrobu. Po vzniku Slovenskej republiky (1939 – 1945) sa ale začína veľmi výrazne presadzovať idea „nacionalizácie“ hospodárstva a stupňuje sa tlak na odchod českých zamestnancov. Veľmi iniciatívnu v tomto smere sa stala Hlinkova garda. V jednotlivých okresoch Slovenska vyvíjala aktivity na odchod českých pracovníkov z konkrétnych

²⁷ LIPTÁK, Ľubomír: *Medzi Berlínom a Bagdadom (vybrané štúdie z hospodárskych dejín)*. Bratislava : Kalligram, 2012, s. 108, 109.

²⁸ Národní archiv Praha (NA Praha), f. Spolok pre chemickú a hutnú výrobu (SCHaHV), šk. č. 231. Revízia živnostenských oprávnění. Banská Bystrica, 3. 11. 1943.

podnikov. Uvedené aktivity sa nevyhli ani banskobystrickej zápalkárni, kde bola 23. júla 1940 podaná sťažnosť voči správcovi podniku Josefovi Štěpánkovi. V sťažnosti sa uvádzal nesúhlas k pôsobeniu Štěpánka vo vedúcej pozícii podniku. Takisto sa argumentovalo s jeho „politickou nespôahlivosťou“ a zlým vzťahom k zamestnancom. Na záver sťažnosti sa odporúčalo kontaktovať reprezentáciu Spolku pre chemickú a hutnú výrobu v Bratislave s požiadavkou výmeny J. Štěpánka za Slováka. Uvedená požiadavka samozrejme nebola naplnená a spoločnosť neuskutočnila výmenu správcu podniku.²⁹

Riaditeľstvo Spolku uskutočnilo v dňoch 28. – 31. 10. 1944 prehliadku závodov v Banskej Bystrici a Slovenskej Lupči s cieľom zistenia stavu závodov po SNP. Podľa zistených informácií závod v Banskej Bystrici pracoval nepretržite v septembri aj októbri až do 25. októbra 1944. V tento deň bola obyvateľstvu Banskej Bystrice daná výzva na evakuáciu. Do tohto dňa bola administratíva závodu bežne vybavovaná, doklady vystavované, predávané zápalky riadne fakturované a inkasované. Inkasované sumy boli skladané na konto závodu v Stredoslovenskej banke v BB, kde bolo uložených k 30. októbru 1944 1,85 mil. Ks. Okrem toho predstavovala účtovná pokladničná hotovosť sumu 176 222 Ks z čoho 100 000 bola suma záloh. Pri revízií pokladničnej knihy bolo zistené, že v čase od 9. 9. – 25. 10. 1944 boli vyplácané aj zálohy pre iných zamestnancov Spolku na Slovensku. Závod tiež zaplatil daňovému úradu v Banskej Bystrici daň zo zápalky v sume 365 400 Ks. Uvedenú daň mala platiť ISKRA, Ružomberok. Podnik mal byť následne informovaný a malo dôjsť k finančnému vyrovnaníu.

Pri dôkladnej prehliadke podniku s technickým vedúcim Jánom Andersom sa zistilo, že podnik zostal neporušený. Škody nevznikli ani na zásobe surovín, ani pri hotových výrobkoch. Do konca októbra nastúpilo do práce sčasti administratívne osadenstvo. Väčšina robotníkov do práce koncom októbra ešte nenastúpila. Po finančnej stránke bol závod zabezpečený, inkasované sumy boli vkladane na účet a kreditné saldo predstavovalo 2 mil. Ks.

Valné zhromaždenie spojené so založením podniku **Sublima, akciová spoločnosť pre impregnáciu dreva pobočný závod Vlkanová v Banskej Bystrici** sa konalo 30. júna 1933. Zakladatelia pobočného závodu: Československé ministerstvo verejných prác; Ing. Jozef Pošík – riaditeľ a. s. – Škodove závody v Prahe; Bohumil J. Linhart, veľkostatkár v Cerhovicích; Karel Bubla – architekt, staviteľ v Plzni; Jirí Černý, veľkostatkár v Plzni. Sídlo spoločnosti bolo v Březnici a firma mohla zakladať svoje pobočné závody v tuzemsku a tiež v zahraničí.

---

²⁹ ŠA BB, p. BB, f. OÚ BB, č. j. 1703/1941, šk. č. 124.

Predmetom podnikania spoločnosti bolo: 1/ chemické spracovanie dreva a jeho hĺbková impregnácia sublimátom, podľa vynálezu K. Buby z Plzne; 2/ impregnácia dreva; 3/ kúpa a predaj dreva, spracovanie dreva na rezivo a drevené výrobky, ich kúpa a predaj; 4/ kúpa, výroba a predaj všetkých látok k chemickému spracovaniu a impregnácii potrebných; 5/ zriaďovanie a prevádzka podnikov rovnakého a podobného rázu alebo účastenstva v nich; 6/ získanie a využívanie príslušných patentov, licencií, koncesí, ochranných známk, vzorkových práv a živnostenských oprávnení; 7/ prevádzka iných podnikov, živností a obchodu, ktoré slúžia hlavnému účelu spoločnosti. Akciový kapitál spoločnosti bol 5,1 mil. Kč, rozdelený na 25 500 kusov akcií po 200 Kč znejúcich na majiteľa.³⁰ V spoločnosti mal majoritu štát. Dňa 26. 6. 1936 rozhodla správna rada na 13 schôdzi o zriadení pobočného závodu vo Vlkanovej s nákladom 5,5 mil. Kč.

Po vzniku Slovenského štátu nastali zmeny v majetkovoprávnom postavení podnikov s českým kapitálom. Týkalo sa to tiež firmy Sublima, ktorá podala Krajskému súdu oznámenie o vyhlásení pobočného závodu vo Vlkanovej na hlavný závod. Z tohto dôvodu žiadali o nový živnostenský výmer, kde by už figuroval ako závod hlavný.³¹ Vzniknutú situáciu riešilo mimoriadne valné zhromaždenie 4. apríla 1941, ktoré závod vo Vlkanovej vyhlásilo za reprezentáciu a zároveň potvrdilo, že spoločnosť sa zaväzuje pri domácich aj zahraničných obchodoch dodržiavať slovenský právny poriadok. Zastupiteľstvo firmy zároveň vo všetkých sporných otázkach rešpektovalo slovenské zákonné normy. Kapitál závodu vo Vlkanovej zostal uložený na Slovensku. Oficiálny názov spoločnosti sa zmenil na *Sublima účastinárska spoločnosť pre impregnáciu dreva zastupiteľstvo vo Vlkanovej*. Predmet podnikania zostal zachovaný a základný kapitál bol vo výške 1,4 mil. Ks. Po skončení druhej svetovej vojny prešiel podnik pod národnú správu a Povereníctvo SNR pre priemysel a obchod menovalo za národných správcov Karola Kozlíka a Rudolfa Vítka. V roku 1948 po komunistickom prevrate došlo k znárodneniu podniku, ktorý bol začlenený do Bučiny n. p.³²

V Banskej Bystrici mala dlhodobú tradíciu výroba súkna. Už v roku 1866 založil Ján Furdík súkennícke dielne v Banskej Bystrici, Kostiviarskej a Radvani. Postupne sa dielne pretransformovali na firmu Ján Furdík a synovia. Hlavnou výrobnou činnosťou bola výroba bieleho, čierneho a sivého súkna, ktoré sa následne používalo pri výrobe papúč, kapcov, kobercov pre kone, prikrývkov pre nemocnice a pod. Po prvej svetovej vojne zakúpili spoločníci firmy stoličkovú továreň, ktorú prebudovali

³⁰ ŠA BB, f. Zf, č. j. 1887 B-XII-1233, šk. č. 303 – 304.

³¹ ŠA BB, f. Zf, č. j. 3246/1940, šk. č. 303 – 304.

³² ŠA BB, f. Zf, č. j. 1318/1941, šk. č. 303 – 304.

na súkenku. Podnik zaznamenal rozkvet a zamestnával až 113 zamestnancov. Po smrti Jána Furdíka st. v roku 1921 prevzal vedenie súkenky najstarší syn Ján Furdík ml. spolu so svojimi bratmi Karolom a Viliamom. Po komunistickom prevrate v roku 1948 bola súkenka zoštátnená a vznikol z nej pletiarsky podnik Slovenka.³³

Situácia vlnárskeho priemyslu na Slovensku bola v 20. rokoch 20. storočia ovplyvnená práve zložitou situáciou po rozpade Rakúsko-Uhorska a vzniku ČSR. Výroba sa sústredila do troch veľkých tovární v Žiline, Rajci a Trenčíne. Zásadné štrukturálne zmeny priemyslu prežili iba niektorí malí výrobcovia ako napr. tradičné podniky **Furdík a Ruttkay** v Banskej Bystrici, či novozaložená továreň „**Lana**“ (1920) tiež v Banskej Bystrici. Závod vyrábala vatelín a spracovávala vlnené odpadky.³⁴ V roku 1930 zamestnávalo 10 vlnárskych podnikov v Banskej Bystrici a na okolí 110 osôb.

Pre menšie továrne priniesla vojnová konjunktúra príležitosť ako „prežiť“ zložitý konkurenčný boj s veľkými textilnými závodmi. Banskobystrické súkenky (Fa. Ján Furdík a synovia, továreň na halené súkna, Banská Bystrica, Fa. Pavol Ruttkay a syn, továreň na súkno, Banská Bystrica) využili odpadnutie zahraničnej konkurencie halenového súkna a rozvinuli aj výrobu diek, či pokrovcov. Výrobu brzdil len nedostatok surovín. Továrne rozšírili sortiment výrobkov. Ruttkayova továreň ponúkala v roku 1944 36 druhov látok (valašiny biele, samorastlé a detvianske deky, mohér, vojenské hrubé súkno, flanel, podšívky, krajčírsku vatú, paplónovú výplň a iné). Realizovala sa investičná činnosť a Furdíkova továreň postavila v roku 1944 novú tkáčovňu a kotolňu. Prestavala sa hlavná budova z roku 1900. Podobne postupovala Ruttkayova továreň, kde bola postavená tkáčovňa, kotolňa, trafostanica, baliareň, sklady, garáže, byty. Došlo tak k zásadnej obnove továrne. Na druhej strane bol jasne viditeľný nepomer v porovnaní s veľkými vlnárskymi závodmi v Opatovej, Trenčíne, či Žiline. V bystrických továrňach pracovalo 100 – 150 zamestnancov vo veľkých podnikoch to bolo 1500 – 2500. Ročná produkcia bystrických podnikov bola 60 000 – 70 000 m látok. Tri spomínané továrne vyrobili ročne viac ako milión metrov látok.³⁵

---

³³ FURDÍKOVÁ, Eva: Banskobystrickí továrnici. In: *Permon*, č. 3, 2007, s. 9.

³⁴ LIPTÁK, *Medzi Berlínom a Bagdadom...*, s. 272.

³⁵ LIPTÁK, *Medzi Berlínom a Bagdadom...*, s. 286.

Po vybudovaní novej železničnej trate a zlepšení dopravnej situácie sa začalo uvažovať o ďalšom posilnení textilného priemyslu v meste, konkrétne o presídlení továrne na pletený tovar z Banskej Štiavnice do Banskej Bystrice. Továreň chcela využiť lepšie hospodárske a dopravné postavenie BB. Podnik plánoval zamestnať 250 ľudí. V pláne bolo odkúpenie budovy bývalého parného mlyna, ktorá bola majetkom mesta. Založenie podniku malo do istej miery znížiť závislosť Slovenska na dovoze pleteného tovaru z Protektorátu. Podľa: V Banskej Bystrici zakladajú továreň na pletený tovar. In: *Slovák*, roč. 22, 3. 7. 1940, s. 9.

Špecifickou výrobnou produkciou textilného priemyslu disponovala v meste firma Karol Beniač, továreň na modrotlač v Banskej Bystrici, ktorá vyrábala všetky modrotlače a predovšetkým zásterové plátna. Firma zamestnávala okolo 80 zamestnancov.

Ďalším zaujímavým podnikom v meste Banská Bystrica so špecifickým programom výroby bola Sódovkáreň Charvát a Mayer.³⁶ Korene spoločnosti siahali ešte do Rakúsko-Uhorska, kedy sa začalo rozmýšľať o priemyselnom spracovaní lesného ovocia. Projekt sa napokon uskutočnil až po vzniku ČSR a jeho realizáciou bol poverený Jozef Václav Charvát. Bol menovaný za riaditeľa a ešte z Mělníka organizoval založenie firmy FATRA. Až v roku 1919 sa začalo s výstavbou podniku priamo na mieste v susedstve obce Majer. J. V. Charvát sa pre nehody s firmou rozišiel a v roku 1926 si založil vlastný podnik na výrobu limonád v Radvani. Neskôr sa firma Charvát a Mayer presťahovala do susedstva podniku FATRA. Je zaujímavé, že hlavným trhom pre J. Charváta boli okrem mesta aj dediny v okolí Banskej Bystrice, kde nebolo zvykom piť nealkoholické nápoje. Postupne sa región zásobovania rozšíril a na konci druhej svetovej vojny rozvážala firma limonády do takmer celej stredoslovenskej oblasti.³⁷

V blízkosti Banskej Bystrice mal svoju dlhoročnú tradíciu banský priemysel. Krátko po vzniku Slovenského štátu sa banský priemysel snažil o intenzívnejšiu ťažbu a otváranie nových ťažobných polí. Mali sa tým nahradiť územné a hospodárske straty z roku 1938. Handlovské uhoľné bane mali záujem o obnovenie ťažby uhlia v Badíne. Odkúpili za 85 tisíc Ks druhú časť uhoľných práv v obciach Badín, Hronsek, Turová a Podzámok. Znovu obnoveniu ťažby však stáli v ceste nedoriešené majetkovo-právne vzťahy a predovšetkým pohľadávky finančnej správy, keď bola na majetok a práva firmy Union uvalená exekučná dražba. Handlovský podnik sa usiloval o dohodu s Národnou bankou v Banskej Bystrici, ktorá vlastnila banské oprávnenia odkúpené od spoločnosti Union. Bola tu však podmienka, že ťažbou uhlia sa neohrozí bezpečnosť prameňov v Kováčovej. Po viacerých odborných expertízach sa ale nakoniec ťažba v Badíne už neobnovila.³⁸

Ťažobnú činnosť vyvíjali aj Antimónové banícke a hutnícke závody so sídlom v Banskej Bystrici, ktoré mali svoje antimónové bane v Čučme pri Rožňave, Spišskej Bani pri Mníšku nad Hnilcom, v údolí Vajskovej a v Liptani pri Dúbrave.

---

³⁶ Mayer bol židovský živnostník, ktorý prevádzkoval výrobu liehu v Radvani.

³⁷ CHARVÁT, Miroslav: Sódovkáreň v Banskej Bystrici. In: *Permon*, č. 3, 2017, s. 12.

³⁸ HERČKO, Ivan: Uhoľné baníctvo Slovenska v rokoch 1918 – 1945. In: *Dejiny baníctva na Slovensku. 1. diel*. Košice : Banská agentúra, 2003, s. 289.

Strojárskemu priemyslu sa v Banskej Bystrici venovali firmy Ján Páříčka a spol. Firma zamestnávala 25 ľudí a venovala sa výrobe železných stavebných konštrukcií, či ústredných kúrení. Firma Horárik a Majerčík, továrň na stroje a zlieváreň vyrábala stavebné stroje, drevopriemyselné stroje, či horské lokomotívy.³⁹

Stredoslovenská banka v Banskej Bystrici (Národná banka úč. spol.)

S výrobnou a obchodnou činnosťou podnikov a firiem v Banskej Bystrici a okolí, samozrejme, súvisel rozvoj finančných inštitúcií v meste. Okrem centrálnych finančných domov sa na území Slovenska nachádzali viaceré komerčné banky. Vzhľadom na veľkú rozdrobenosť bankového sektora bola nevyhnutná jeho koncentrácia. Problém rozdrobenosti a slabosti finančného sektora bol akútny vzhľadom na skutočnosť, že v roku 1937 pôsobilo na Slovensku a Podkarpatskej Rusi 55 peňažných ústavov, z ktorých len tri disponovali akciovým kapitálom vyšším ako 30 mil. Kč. S koncentráciou bankového sektora sa začalo už v dvadsiatych rokoch 20. storočia. Výsledkom malo byť zlúčenie rozdrobenej finančnej sféry Slovenska do silnejších kapitálových celkov.⁴⁰

Pri koncentracii bánk sa nemuselo čakať na dohodu, ale ministerstvo financií vydalo koncentračný príkaz, ktorému sa banky museli podriaďovať.

S nastoleným trendom sa pokračovalo počas Slovenskej republiky (1939 – 1945) v priebehu rokov 1940 – 1941.⁴¹ V tomto období bolo zlikvidovaných niekoľko inonárodných, židovských a menších slovenských finančných zariadení. Napokon zostalo šesť slovenských bánk: Tatra banka, Slovenská banka, Sedliacka banka (vznikla ako nová banka pod silným vplyvom Zväzu roľníckych vzájomných pokladníc a štátu), Ľudová banka, Stredoslovenská banka (predtým Národná banka v Banskej Bystrici) a Myjavská banka.⁴²

---

³⁹ KVIETOK, *Zemepis Horehronia...*, s. 116.

⁴⁰ RYŇÍK, Jozef: Vplyv Ministerstva financií na koncentráciu bánk na Slovensku v rokoch 1939 – 1945. In: *Ľudia, peniaze, banky – Zborník z konferencie, Národná banka Slovenska*. Bratislava : Academic Electronic Press, 2003, s. 366.

⁴¹ RYŇÍK, *Vplyv Ministerstva financií...*, s. 365.

⁴² HORVÁTH, Štefan – VALACH, Ján: *Peňažníctvo na Slovensku v rokoch 1918 – 1945*. Bratislava : ALFA – vydavateľstvo technickej a ekonomickej literatúry, 1978, s. 172.

Na Slovensku existovalo pred koncentráciou 32 bánk a cieľom koncentrácie bolo ich zníženie, ktoré sa malo dosiahnuť zlúčením. Do novembra 1940 došlo napr. k zlúčeniu Es-komptnej hospodárskej banky v Bratislave s Tatra bankou, Nitrianskej ľudovej banky so Slovenskou ľudovou bankou v Bratislave, Obchodnej banky v Banskej Bystrici so Stredoslovenskou bankou v Banskej Bystrici, Špišsko-sobotskej katolíckej banky a Ľudovej banky v Námestove s Ľudovou bankou v Ružomberku. V krátkom čase sa očakávala aj fúzia banky Orava v Dolnom Kubíne s Ľudovou bankou v Ružomberku, I. Senickej banky a Hospodárskej úverovej banky v Brezovej s Myjavskou bankou. Koncentrácia bánk. In: *Slovák*, roč. 22, 29. 11. 1940, s. 8.

Po procese koncentrácie bankového sektoru bola jednou zo zachovaných bánk aj Národná banka v Banskej Bystrici. 27. apríla 1939 sa uskutočnilo 36. riadne valné zhromaždenie Národnej banky úč. spol. v Banskej Bystrici. Účastinári, ktorí sa chceli valného zhromaždenia zúčastniť, museli svoje účastiny zložiť najmenej tri dni pred konaním zhromaždenia v pokladnici ústavu, kde potom získali legitimáciu k účasti. Účastiny sa mohli okrem centrály banky v Banskej Bystrici zložiť ešte v jej filiálkach v Brezne, Detve, Dobrej Nive, Kremnici, Krupine, Pliešovciach, Pukanci, Slovenskej Ľupči, Svätom Kríži nad Hronom (Žiar nad Hronom), Martine, Zvolene a expozitúre v Necpaloch.⁴³

Riadne valné zhromaždenie, v poradí 37. sa uskutočnilo v Banskej Bystrici 30. apríla 1940. Program valného zhromaždenia bol nasledovný: Správa predstavenstva; Správa dozorného povereníctva; Preskúmanie záverečných účtov (rozdelenie čistého zisku); Voľba dvoch členov dozorného povereníctva; úprava náhrady výloh členov predstavenstva.

Pri hlasovaní mala každá účastina do 100 účastín jeden hlas. Od 100 – 1000 každých 10 účastín jeden hlas a nad 1000 účastín každých 50 účastín jeden hlas.⁴⁴

Vzhľadom na existenciu centrálnej Slovenskej národnej banky bola potrebná zmena názvu Národnej banky v Banskej Bystrici na Stredoslovenskú banku. Národná banka si zmenu názvu podmienila zrušením fúzie s Ľudovou bankou a uhradením nákladov vzniknutých s premenovaním. Ministerstvo financií vyhovelu prvej podmienke a k premenovaniu došlo 6. júna 1940 na valnom zhromaždení.⁴⁵

Po zmene názvu banky sa 17. apríla 1941 konalo 38. riadne valné zhromaždenie už pod názvom Stredoslovenská banka úč. spol. v Banskej Bystrici. V rámci ďalšej činnosti banky sa počas mimoriadneho valného zhromaždenia konaného 2. decembra 1942 rozhodli účastinári banky navýšiť účastinnú istinu na 16 mil. Ks. Navýšenie sa uskutočnilo tak, že starí účastinári dostali k trom účastinám jednu navyše a takisto bolo vydaných 2640 nových účastín pri kurze 250 Ks. Účastinári mali predložiť pri pokladniciach centrály a filiálok svoje účastiny, aby mohli prebrať nové akcie. Termín bol stanovený do 24. decembra 1942.⁴⁶ Základný kapitál banky vzrástol v rokoch 1939 – 1944 z 10,8 mil. Ks na 16 mil. Ks. Bankový koncern naďalej tvorili podniky získané pred rokom 1938, mlyn v Krupine, kúpele Kováčová a spoločnosť Fatra v Banskej Bystrici.

---

⁴³ *Slovák*, roč. 21, 12. 4. 1939, s. 10.

⁴⁴ *Slovák*, roč. 21, 10. 4. 1940, s. 8.

⁴⁵ RYŇÍK, *Vplyv Ministerstva financií...*, s. 368.

⁴⁶ *Slovák*, roč. 23, 5. 12. 1942, s. 10.

V Banskej Bystrici pôsobila v rámci komerčných bánk aj Tatra banka a Slovenská banka a mesto bolo takisto sídlom filiálky Slovenskej národnej banky.

Hospodárske aktivity mesta Banská Bystrica počas existencie Slovenského štátu boli rôznorodé. Rozvíjali sa v oblasti priemyslu, živností a remesiel, pre ktoré bola dôležitá aj činnosť finančných inštitúcií. Dôležitým sektorom priemyselných odvetví bol drevársky a papierenský priemysel. V meste počas druhej svetovej vojny pôsobilo niekoľko drevárskych podnikov zameraných na rôzne oblasti spracovania drevnej hmoty. Podniky pôsobili v rámci domácich, ale aj zahraničných vlastníckych vzťahov, kde pretrvávali predovšetkým väzby s českým kapitálom, ktorý tu svoje pozície získal ešte počas existencie Československej republiky. Osobitné postavenie mali Harmanecké papierne, ktoré pôsobili v tesnej blízkosti mesta a zamestnávali stovky robotníkov a úradníkov z Banskej Bystrice. Závody väčšieho, alebo menšieho výrobného charakteru plnili dôležitú úlohu a poskytovali obyvateľom mesta zamestnanie a sociálne zabezpečenie v sledovanom období.